
Nerecenzovaný článek

Humanitární tranzitní kemp pro uprchlíky Zkušenosti s výstavbou a provozem

Humanitarian Transit Camp For Refugees Construction and Operation Experiences

Daniel Zlatník, Dušan Repík, Pavel Salamon, Zdeněk Zmeškal

Abstrakt: Článek pojednává o humanitárním tranzitním kempu Mokrad' na Slovensku, který byl vystavěn Armádou České republiky ve spolupráci s Ozbrojenými silami Slovenské republiky, jako reakce na uprchlickou krizi vyvolanou válkou na Ukrajině. V článku jsou uvedeny jednotlivé fáze výstavby od přípravy, přesunu, výstavbu a provoz s uvedením rozmístění, vnitřní struktury kempu, použitých technických prostředků a zapojení personálu včetně doporučení vedoucích k zefektivnění budoucích obdobných aktivit.

Abstract: An article describes a humanitarian camp at Mokrad' in Slovakia, built up by the Czech Army in cooperation with the Armed Forces of Slovak republic, as a reaction on refugee crises caused by the war in Ukraine. All phases of the development, preparation, movement and transportation, construction and operation are mentioned there, an internal structure, used technical means and involvement of personnel, lessons identified and recommendations included, leading to increase of efficiency of similar activities in the future.

Klíčová slova: Humanitární kemp; Červený kříž; CIMIC; uprchlíci.

Key words: Humanitarian Camp; Red Cross; CIMIC; Refugees.

ÚVOD

V souvislosti s válkou na Ukrajině vzniklou na základě agrese Ruska dne 24. února 2022 došlo k významnému pohybu civilních osob z Ukrajiny prchajících před následky bojů směrem na západ. Nejvíce zatíženy byly země střední Evropy, zejména pak státy sousedící s Ukrajinou, Polsko, Slovensko a Maďarsko, které se musely vypořádat s více než 4 miliony uprchlíků.

Tato krize sebou přinesla zcela nečekané výzvy pro široké spektrum státních a dobrovolnických organizací, včetně zapojení jednotlivců, které společným úsilím řešily úkoly s cílem poskytnout uprchlíkům nezbytnou pomoc.

Armáda České republiky, dále jen AČR, byla počátkem března 2022 oslovena Ozbrojenými silami Slovenské republiky, dále jen OSSR, k poskytnutí urychlené pomoci s cílem zvládnout uprchlickou vlnu. V rámci provedených součinnostních jednání, s přihlédnutím k aktuálním kapacitním možnostem AČR, bylo ujednáno, že česká strana vybuduje tranzitní kemp pro uprchlíky u Liptovského Mikuláše v úzké součinnosti s OSSR.

Splněním tohoto úkolu byl pověřen 14. pluk logistické podpory, potažmo 143. zásobovací prapor dislokovaný v posádce Lipník nad Bečvou.

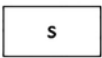
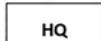
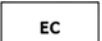
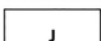
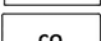
Na fotografiích nejsou žádní uprchlíci z důvodu zajištění ochrany jejich soukromí.

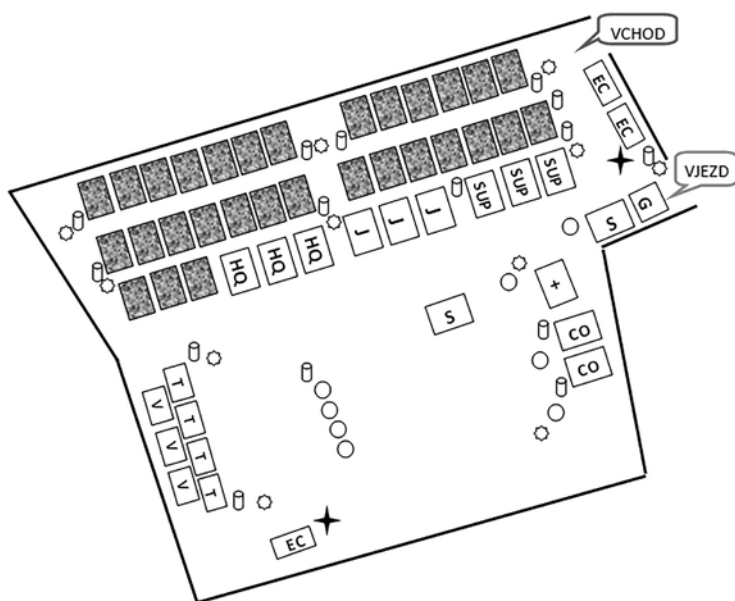
1 PŘÍPRAVA K REALIZACI AKCE

Vzhledem k nutnosti okamžité reakce byl čas potřebný k přípravě celé akce velice omezený. Zavedené procedury související s vysláním jednotky AČR k plnění úkolů mimo území České republiky musely být příslušně modifikovány a současně akceptovány i slovenskou stranou. Po rozhodnutí NGŠ AČR byly ve dnech 3. až 7. března 2022 vydány veliteli 143. zásobovacího praporu, dále jen 143. záspr, příslušné rozkazy a nařízení dle zavedeného systému řízení a velení AČR. Velení 143. záspr po obdržení předběžného nařízení zahájilo zkrácený plánovací proces s cílem ujasnit si úkol, na základě čehož definovat potřebné síly a prostředky. Podle předchozích zkušeností AČR s poskytováním podpory spojeneckým silám v rámci jejich přesunů přes území ČR bylo navrženo obecné schéma kempu a v něm uvedeny hlavní prostředky, viz obrázek 1 bez zohlednění konkrétních podmínek v prostoru rozmístění.

Schéma kempu pro 350 osob—návrh

Legenda:

	Ubyt stan. uprchlíci		Sklad KTN		Odpad. nádoby
	Ubyt stan. personál		Pitná voda KTN		Toalety TOI
	Kontrolní stan. stan		Sanitární KTN		
	Velitelství stan		Elektrocentrála		
	Jídelna stan		Požární místo		
	Zdrav. stan		Osvětlení		
	Isolace COVID stan				

Obrázek č. 1: Obecné schéma kempu

V rámci této fáze bylo zjištěno, že některé prostředky a materiál, jako například nafukovací stany, varny a spacáky musí být vyčleněny od jiných útvarů. Současně byla zahájena příprava prvotních požadavků na zabezpečení směrem k OSSR tvorbou takzvaných

Statement of Requirements. Tento dokument podle standardů NATO definuje potřeby jednotek vysílající země a způsob jejich vypořádání ze strany hostitelské země. Slovenská strana upřesnila lokalitu, výcvikový prostor University ozbrojených sil SR poblíž osady Jamník, viz obrázek 2, která byla pro výstavbu z jejich pohledu nejvhodnější a stanovila kontaktní osobu.

Obrázek č. 2: Poloha tranzitního kempu

Vlastní naložení materiálu a příprava k přesunu byla realizována ve velice krátkém čase. Podstatná část přípravy k výjezdu na Slovensko musela být provedena během 3 dnů, konkrétně pátku, soboty a neděle. Časové schéma celé akce je uvedeno na obrázku 3. Některé prostředky, například kontejnerové varny nebyly do přepravy zařazeny vzhledem k zajištění této služby slovenskou stranou.

Březen 2022				Duben 2022	
4.	4. - 6.	7. - 9.	10. -	-12.	13.
Obdržení rozkazu	Příprava	Přesun do prostoru	Provoz kempu		Ukončení provozu

Obrázek č. 3: Časové schéma

2 PŘESUN DO PROSTORU

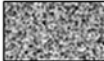
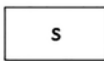
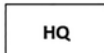
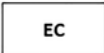
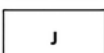
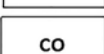
Přesun do prostoru byl zahájen dne 7. března v konvojích vozidel s doprovodem vojenské policie na trase Lipník nad Bečvou, přechod státní hranice Makov, cílová destinace Jamník, délka trasy 216 km. Na hraničním přechodu převzala doprovod konvojů vojenská policie Slovenské republiky. Příjezd do prostoru byl vzhledem k nízké rychlosti proudu techniky až v pozdních nočních hodinách a v místě plánovaného rozmístění nebyl v nočních hodinách dostupný slovenský tým, který by rozhodl o detailech výstavby stanové základny. Byly postaveny pouze stany k přenocování osádek vozidel. To bylo následně vyhodnoceno jako jeden z omezujících faktorů ovlivňující hladký průběh výstavby a zahájení provozu. Celkově se na přepravě podílelo 100 vojáků a bylo použito 46 těžkých nákladních vozidel. Největší část tvořila technika MULTILIFT přepravující ISO KTN. Následovala speciální technika k přepravě PHM, vody, dále jeřáb, fekální vůz a přepravník vysokozdvížného vozíku.

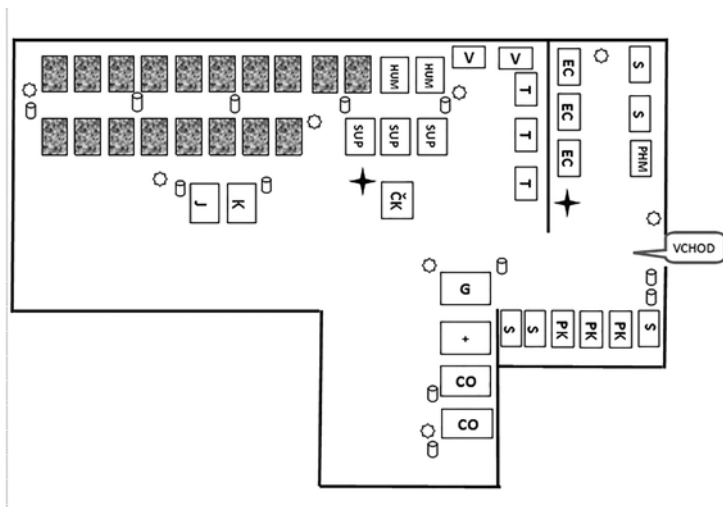
3 VÝSTAVBA KEMPU

Výstavba kempu byla započata 8. března v ranních hodinách detailní prohlídkou místa společně se slovenským týmem a upřesněním schématu kempu, viz obrázek 4.

Schéma kempu pro 350 osob—realizace

Legenda:

	Ubyt stan. uprchlíci		Sklad KTN		Odpad. nádoby
	Ubyt stan. personál		Pitná voda KTN		Toalety TOI
	Kontrolní stan. stan		Sanitární KTN		
	Velitelství stan		Elektrocentrála		
	Jídelna stan		Požární místo		
	Zdrav. stan		Osvětlení		
	Isolace COVID stan				

Obrázek č. 4: Schéma tranzitního kempu

Vzhledem k předjarnímu počasí, kdy v noci klesala teplota výrazně pod nulu a v prostoru ležela souvislá sněhová pokrývka o výšce 15 cm, bylo nutné sníh předem odstranit prostředky slovenské armády, což ale vzhledem k tomu, že tato plocha byla travnatá a nepevněná, nebylo možné provést zcela. Kromě toho byla tato plocha strojevitě revitalizována za použití půdní frézy s cílem vyrovnaní povrchu a odstranění zbytků náletových dřevin. To mělo později za následek, že podlahy stanů se vlivem zvýšení venkovních ale i vnitřních teplot při temperování začaly bortit a propadat a musely být postupně v rámci možností upravovány. Vzhledem k blátivému povrchu musely být cesty a venkovní prostory dodatečně vysypány kamenivem prostředky slovenské armády. Teplota klesající v noci pod – 10 stupňů celsia a sněhové srážky měly také vliv na stabilitu nafukovacích stanů a vyžadovaly nepřetržitou kontrolu a doplňování tlaku vzduchu ve výztuhách. Na obrázku 5 je uvedeno ilustrační foto z výstavby stanů.

Obrázek č. 5: Výstavba stanů

Zdroj: Kelement, Ivan. Fotogaléria, Info-servis MO, SR 8.3.2022. Available at : www.mosr.sk

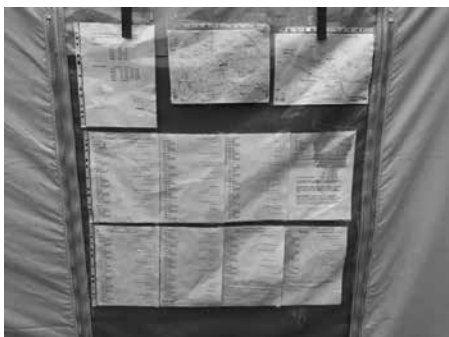
4 PROVOZ KEMPU

Plný provoz tranzitního kempu byl zahájen 10. března 2022. Na základě dohody se slovenskou stranou byly rozděleny jednotlivé odpovědnosti. Za provoz kempu z pohledu infrastruktury byl odpovědný velitel úkolového uskupení AČR. Za organizaci činnosti uprchlíků velitel ÚU OSSR. Součinnost a vzájemná spolupráce probíhala hladce bez animozit s cílem realizace akce v maximální kvalitě. Jako dílčí nedostatek lze hodnotit nedostatečné pronikání informací ohledně příjezdu uprchlíků a to jak z hlediska počtu tak i termínu. Tuto oblast završovala slovenská strana prostřednictvím určeného vojáka z jednotky CIMIC, který však nedostával žádné konsolidované informace ze směru příjezdu uprchlíků. Tuto disharmonii koordinace potvrdila i vedoucí červeného kříže v Liptovském Mikuláši s tím, že nikdo nebyl na tuto situaci připraven a většina organizačních záležitostí se řešila podle situace. Trvalo několik dní, než se situace stabilizovala a byly nastaveny vzájemné vnitřní procesy mezi jednotlivými poskytovateli pomoci. Zejména v přijímacích místech na přechodu hranic bylo kvitováno nastavení vzájemných pravidel, které spočívalo především v určení hlavního koordinátora, který byl z hasičského sboru Slovenské republiky. Uprchlíci předurčení pro tranzitní kemp byli na hranicích vybírání z řad rodinných příslušníků vojáků Ukrajinské armády. Po provedení vstupních formalit byli soustřeďováni do autobusu, který zpravidla večer odjel z hranic do tranzitního kempu s příjezdem v pozdních večerních hodinách. To mělo negativní vliv na psychiku většiny uprchlíků, kdy příjezd za tmy do neznámého prostředí umocněný kulisou vojenského kempu za zvuku elektrických generátorů v nich vyvolával úzkostlivé stavy. Současně byly zaznamenány dílčí negativní reakce na vojenské uniformy, zřejmě z prožitků z vojenského konfliktu. Vlastní vstupní formality v kempu byly organizovány členem CIMIC Slovenské republiky, pracovníky červeného kříže a zdravotnickou službou OSSR. Evidenci osob prováděl CIMIC OSSR. Uprchlíci byli podrobeni testování na COVID, k čemuž přistupovali s určitou nedůvěrou a především malé děti na odběr reagovaly pláčem, což opět umocňovalo negativní prožitek zejména matek. Od testování dětí do věku tří let bylo nakonec upuštěno. Zdravotnický stan se stany určenými na karanténu COVID pozitivních osob jsou uvedeny na obrázku 6.

Obrázek č. 6: Zdravotnický stan s karanténími stany opodál

Z celkového počtu však počet pozitivních záchytů byl zcela zanedbatelný, vyskytly se pouze dva případy. Tyto osoby musely setrvat odděleně v karanténě ve vyhrazeném stanu. Následně byli uprchlíci hromadně prostřednictvím tlumočnicka poučeni o režimu v kempu a jeho vybavení a po té umístěni do jednotlivých stanů. Současně jim byly k dispozici základní informace ohledně lokality, kde se nacházejí, umístěné na stanu Červeného kříže viz obrázek 7.

Obrázek č. 7: Stan Červeného kříže s detailem informační tabule

Pro uprchlíky byla ve zvláštním stanu, viz obrázek 8, připravena nabídka ošacení a obuvi ze sbírky Červeného kříže, kterou někteří z nich podle individuálních potřeb využili. Součástí pomoci byly i dámské hygienické prostředky a pleny pro děti. Na materiální pomoci se podíleli především občané přilehlých obcí.

Obrázek č. 8: Stan s věcmi z humanitární pomoci Červeného kříže

Vlastní ubytování v jednotlivých stanech bylo provedeno, pokud možno tak, aby matky s dětmi byly ubytovány zvlášť od starších žen a navzájem se během spánku nerušily. Původně patrové vojenské postele byly nakonec upraveny pouze jako přízemní a seskládaný tak, aby matky mohly spát společně se svými dětmi. To však omezuje celkovou

ubytovací kapacitu. Je nutné vzít na zřetel, že patrové uspořádání není pro malé děti a věkově starší lidi vhodné, spíše nebezpečné. Jako příkrývky byly použity vojenské spací pytle s vložkou, které opět nebyly zcela vhodné, protože umožňují komfortní spaní jedné osoby, ale nikoliv pro děti, jež vyžadují blízkost matky během noci. Vojenské spacáky s vložkou jsou také náročnější na chemické čištění a praní a s tím spojené zvýšené výdaje. Vhodnější by v tomto případě byly například prošívané deky. Úklid vnitřních prostor stanů si zabezpečovali uprchlíci vlastními silami. Použití nafukovacích stanů k ubytování civilních osob, především pak dětí ve vztahu k bezpečnosti a ochraně zdraví, se ukázalo jako jedno ze slabých míst. Z důvodu poklesu teplot v nočních hodinách musel být určeným vojákem pravidelně v rozmezí přibližně 3 hodin kontrolován tlak v nosných konstrukcích, aby nedošlo ke zborcení a pádu na venkovní naftová topidla s nebezpečím vzniku požáru. Naftová topidla umístěná za stany byla současně lákadlem pro děti, kdy hrozilo jejich popálení od vývodu spalin, případně vznik požáru viz obrázek 9.

Obrázek č. 9: Topidla u stanů

Zdroj: Kelement, Ivan. Fotogaléria, Info-servis MO, SR 8.3.2022. Available at : www.mosr.sk

Vzhledem k pozvolnému nárůstu venkovních teplot došlo s táním sněhové prohlídky k snížení schůdnosti vnitřních pohybových cest, které byly zasypány kamenivem frakce 16-32mm, viz obrázek 10.

Obrázek č. 10: Vysypané cesty kamenivem

Přípravu a výdej stravy zabezpečovala slovenská jednotka s využitím 3 souprav polních kuchyní POKA 3/1 viz obrázek 11.

Obrázek č. 11: Kuchyně Poka 3/1

V těchto prostředcích byla připravována výhradně strava pro uprchlíky podle vojenských předpisů OSSR. Bylo nutno dořešit způsob fakturace spotřebovaného proviantu vzhledem k tomu, že slovenská legislativa neumožňovala poskytnutí stravy OSSR třetím stranám. Jídelní lístek byl sestaven pokud možno s přihlédnutím ke stravovacím zvyklostem uprchlíků a technologickému vybavení polních kuchyní.

Strava byla vydávána ve společném stanu, viz obrázek 12 do plastového nádobí v době stanovené denním řádem v členění dle ubytování po jednotlivých stanech.

Obrázek č. 12: Vnitřní část společenského stanu

Zbytky stravy musely být skladovány mimo prostor rozmístění v uzavřených nádobách z důvodu nebezpečí přilákání divoké zvěře, především medvědů.

Zabezpečující personál z důvodu rozdílných náležitostí vojáků z povolání na zabezpečení bezplatného stravování v rámci výcviku a vyvedení vojsk byl stravován z Akademie obzrozených síl z Liptovského Mikuláše.

Pro zajištění pitného režimu byla ze strany červeného kříže poskytována balená pitná voda, která byla nepřetržitě k dispozici na určeném místě. Volná pitná voda přepravovaná v cisternových prostředcích byla využita výhradně pro přípravu stravy a zajištění osobní hygieny, viz obrázek 13 se záběrem nádrže na pitnou vodu.

Obrázek č. 13: Kontejnerová nádrž na pitnou vodu

Zdroj: Kelement, Ivan. Fotogaléria, Info-servis MO, SR 8.3.2022. Available at : www.mosr.sk

K zajištění kolektivní hygieny byly použity mobilní toalety a sprchy integrované v buňkách kontejnerového typu s rozdělením na pánskou a dámskou část. Vlastní konstrukce toalet, jež se skládá z nádrže na odpadní vodu umístěnou pod toaletami a nadstavbovým kontejnerem je výhodná z důvodu využití gravitace ke spádu splašků, avšak vyžaduje umístění externího kovového schodiště, které je však překážkou pro starší hendikepované osoby, včetně malých dětí, viz obrázek 14. Odpadní voda byla dle potřeby vyvážena prostředkem AČR, fekálním vozem a vypouštěna na místě určené slovenskou stranou.

Obrázek č. 14: Sanitární kontejnery

Ke sběru odpadu byly využity speciální kovové stojany s PVC pytli viz obrázek 15. Odpad byl pravidelně odnášen na sběrné místo a odvážen místním poskytovatelem služeb k jeho likvidaci.

Obrázek č. 15: Nádoby na komunální odpad

Oplocení nebylo na základě doporučení CIMIC OSSR postaveno okolo celého tranzitního kempu, ale sloužilo především jako zamezení vstupu do míst kde by hrozila možnost zranění, případně regulace pohybu osob. Oproti předpokladu se v řadě případů doba strávená uprchlíky v kempu prodloužila na celkových 5 dnů. K trávení jejich volného času byla ve stanech zřízena klubovna s dětským koutkem a společenská místnost vybavená televizí, viz obrázek 16 a 17, včetně venkovní trampolíny. Společenská místnost sloužila také jako modlitebna, ve které se konaly ve vybraných časech modlitby vedené pravoslavným knězem.

Obrázek č. 16: Klubovna

Obrázek č. 17: Klubovna s dětským koutkem

K zajištění elektrické energie byla vybudována vnitřní elektrická síť dle českých standardů skládající se ze zdroje, rozvodných prvků, viz obrázek 18 a vnitřních a vnějších světelných zdrojů, viz obrázek 19. Jako zdroje elektrické energie byly použity kontejnerové elektrocentrály EC 60 KW ZRS a EC 128 KW, které se dle technologických zásad střídaly v nepřetržitém provozu, viz obrázek 20.

Obrázek č. 18: Rozvodné skříně před zapojením

Zdroj: Kelement, Ivan. Fotogaléria, Info-servis MO, SR 8. 3. 2022. Available at : www.mosr.sk

Obrázek č. 19: Mobilní venkovní osvětlení

Obrázek č. 20: Zdroj elektrické energie (elektrocentrála EC 128 kW)

5 UKONČENÍ PROVOZU

Provoz kempu byl ukončen dne 13. 4. 2022 po vyhodnocení situace, kdy nebyl předpoklad další silné vlny, kterou by nebylo možné zvládat prostřednictvím jiných zařízení. Během tří dnů byl tranzitní kemp za použití obdobných sil a prostředků použitých k jeho výstavbě složen, prostředky materiál naložen na nákladní vozidla a odsunut. Nadpočetný materiál z humanitární pomoci byl odsunut prostředky OSSR do střediska Červeného kříže v Liptovském Mikuláši k dalšímu přerozdělení v rámci teritoria.

ZÁVĚR

Zkušenosti z výstavby a provozu tohoto kempu poukazují především na níže uvedené aspekty, které je nutné v případě realizace obdobných aktivit zohlednit:

1. Provést rekognoskaci prostoru rozmístění před zahájením přesunu.
2. V součinnosti s hostitelskou zemí a dalšími poskytovateli humanitární pomoci si detailněji ujasnit úkol a jednotlivé role.
3. Úzce spolupracovat s jednotlivými účastníky a pravidelně koordinovat činnosti prostřednictvím určených osob.
4. Zařadit komerční prostředky mezi vojenské.
5. Vyhnout se nadbytečnému oplocování kempu, pokud si to zvláštní situace nevyžádá.
6. Minimalizovat kontakt uprchlíků s uniformovanými osobami.
7. Citlivě řešit požadavky ze stran uprchlíků a vnímat jejich aktuální životní situaci.

Ozbrojené síly jsou v případě volných kapacit připraveny poskytovat účinnou humanitární pomoc uprchlíkům. Jedná se především o poskytnutí ubytovacích služeb včetně zajištění přepravy, jejíž realizace je prakticky shodná s vojenským táborem. Použité prostředky jsou však z hlediska jejich technického charakteru a způsobu použití ze strany vojáků ne zcela vhodné zejména pro starší, nebo handicapované osoby a malé děti. Současně je nutné vnímat psychiku uprchlíků, kteří byli traumatizováni působením vojenských sil, čímž je ovlivněno jejich vnímání a reakce na vojenské uniformy, vojenskou techniku a další vybavení. Z toho důvodu je nutné tato traumata neumocňovat a v maximální možné míře je eliminovat.

Autoři: **Ing. Daniel Zlatník, Ph.D.,** narozen 1969. Je absolvent Vojenské vysoké školy Vyškov obor Ekonomika armády-vševojskový týl a University obrany v rámci doktorského studia v oboru Vojenská logistika. V rámci kariéry zastával odborné a řídicí pozice v oblasti vojenské logistiky, vojenskou kariéru ukončil v roce 2022 na postu ředitele Mnohonárodního centra pro koordinaci logistiky. V současné době se zabývá problematikou humanitární logistiky a úzce

spolupracuje s humanitárními organizacemi. Působí jako externí lektor na střední odborné škole logistických služeb.

Ing. Dušan Repík, narozen 1996. Je absolvent Univerzity obrany, obor Ekonomika obrany státu se zaměřením na logistiku a Vysokého učení technického v Brně, obor Řízení rizik ekonomických systémů. V současné době působí na katedře logistiky na Univerzitě obrany jako Ph.D. student zabývající se problematikou výkonnosti humanitárních dodavatelských řetězců a je členem Českého červeného kříže.

Ing. Pavel Salamon, Ph.D., narozen 1977. Je absolvent Vojenské vysoké školy pozemního vojska ve Vyškov obor Ekonomika obran státu-služby logistiky a University obrany v rámci doktorského studia v oboru Ekonomika obrany státu. Zastával odborné a řídicí pozice v oblasti vojenské logistiky, které vykonával v rámci mechanizované brigády, pluku logistické podpory a Agentury logistiky. V současné době působí na sekci logistiky Ministerstva obrany na pozici ředitele odboru rozvoje a plánování logistiky.

Bc. Zdeněk Zmeškal, narozen 1979. V rámci kariéry zastával velitelské pozice a funkce v oblasti vojenské logistiky u muniční základny 1337 Mikulovice, 72. mechanizovaného praporu Přešlavič a 143. zásobovacího praporu Lipník nad Bečvou. V současné době působí na pozici zástupce náčelníka štábu pro podporu 143. zásobovacího praporu Lipník nad Bečvou. Ve své funkci plánuje a řídí plnění úkolů 1. a 2. úrovně logistické podpory praporu.